

EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 12.12.2023.
C(2023) 8627 final

PREPORUKA KOMISIJE

od 12.12.2023.

o promicanju angažmana i djelotvornog sudjelovanja građana i organizacija civilnog društva u oblikovanju javnih politika

PREPORUKA KOMISIJE

od 12.12.2023.

o promicanju angažmana i djelotvornog sudjelovanja građana i organizacija civilnog društva u oblikovanju javnih politika

EUROPSKA KOMISIJA,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 292.,
budući da:

- (1) U članku 2. Ugovora o Europskoj uniji („UEU”) navedeno je da se Unija temelji na vrijednostima poštovanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokracije, jednakosti, vladavine prava i poštovanja ljudskih prava. Člankom 10. stavkom 3. UEU-a predviđeno je da svaki građanin ima pravo sudjelovati u demokratskom životu Unije i traži se da se odluke donose na što otvoreniji način i na razini što je moguće bližoj građanima. Članak 165. stavak 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije („UFEU”) temelj je za djelovanje Unije u cilju poticanja sudjelovanja mladih u demokratskom životu Europe.
- (2) Člankom 12. Povelje Europske unije o temeljnim pravima („Povelja”) jamče se pravo na slobodu udruživanja i pravo na slobodu okupljanja. To podrazumijeva pravo pojedinaca na udruživanje u skupine ili organizirane strukture. Sud Europske unije („SEU”) prepoznao je da to pravo čini jedan od osnovnih temelja demokratskog i pluralističkog društva jer se njime omogućuje građanima da kolektivno djeluju u područjima od zajedničkog interesa i tako pridonose pravilnom funkcioniranju javnog života. Osim toga, pravo na slobodu izražavanja i informiranja, sadržano u članku 11. Povelje, podrazumijeva slobodu mišljenja i njegova izražavanja te primanja i širenja informacija. Usto, pravo na dobru upravu iz članka 41. Povelje uključuje obvezu uprave da obrazloži svoje odluke. Na koncu, članak 24. Povelje uključuje pravo djece na slobodno izražavanje mišljenja i na to da se njihovo mišljenje uzima u obzir u pitanjima koja se na njih odnose, u skladu s njihovom dobi i zrelosti.
- (3) Javna tijela trebala bi aktivno promicati uključivo i djelotvorno sudjelovanje građana, organizacija civilnog društva i boraca za ljudska prava u njihovim postupcima oblikovanja javnih politika. Postupci oblikovanja javnih politika ni na koji način ne obuhvaćaju pojedinačne odluke uprave koje bi mogle utjecati na prava pojedinaca. Budući da uvjeti za sudjelovanje pojedinačnih građana i organizacija civilnog društva nisu jednaki, potrebno je osmisлити prilagođen pristup.
- (4) Države članice trebale bi stvoriti i održavati sigurno i poticajno okruženje za organizacije civilnog društva i borce za ljudska prava kako bi se potaknuo njihov angažman i osiguralo da mogu aktivno sudjelovati u oblikovanju javnih politika, a time i znatno pridonijeti demokracijama u Uniji. Organizacijama civilnog društva često se nazivaju nedržavne, neprofitne, nestranačke i nenasilne strukture koje ljudima omogućuju da se organiziraju u radu na zajedničkim ciljevima i idealima¹. Borci za

¹ Vidjeti npr. Komunikaciju Komisije „Temelji demokracije i održivog razvoja”, [COM\(2012\) 492 final](#).

ljudska prava su pojedinci, skupine i tijela društva koji promiču i štite univerzalno priznata ljudska prava i temeljne slobode, u skladu s definicijom iz Deklaracije UN-a o borbama za ljudska prava (1998.)², na koju se upućuje i u smjernicama EU-a o borbama za ljudska prava³. Borci za ljudska prava rade na promicanju i zaštiti građanskih i političkih prava, kao i na promicanju, zaštiti i ostvarivanju ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava⁴. Unija se obvezuje na suradnju s organizacijama koje poštuju vrijednosti i temeljna prava Unije, kako je utvrđeno u članku 2. UEU-a i u Povelji.

- (5) Trebalo bi osigurati sudjelovanje građana i organizacija civilnog društva u postupcima oblikovanja javnih politika na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj, europskoj i međunarodnoj razini. To je prepoznato i u Smjernicama Ujedinjenih naroda za države o djelotvornoj provedbi prava na sudjelovanje u javnim poslovima,⁵ preporukama Vijeća Europe o pravnom statusu nevladinih organizacija u Europi⁶, o sudjelovanju građana u lokalnom javnom životu⁷ i o deliberativnoj demokraciji⁸, Preporuci OECD-a o otvorenoj upravi⁹, Kodeksu dobre prakse Konferencije međunarodnih nevladinih organizacija (MNVO) za sudjelovanje građana u procesu donošenja odluka¹⁰ i zajedničkim Smjernicama Ureda Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS) za demokratske institucije i ljudska prava (OESS-ODIHR) i Venecijanske komisije o slobodi udruživanja¹¹.
- (6) Oblikovanje politika na temelju dokaza znači da bi javna tijela trebala uključiti one na koje utječu donesena pravila i odluke te aktivno prikupljati njihova stajališta i dokaze u različitim fazama postupaka oblikovanja politika. Države članice stoga imaju interes aktivno podupirati sudjelovanje građana i organizacija civilnog društva u postupcima oblikovanja javnih politika. To uključuje inovativne načine potpore kao što su kulturne aktivnosti i uključivanje kulturnih organizacija za koje se pokazalo da jačaju građanski angažman, demokraciju i socijalnu koheziju¹². Države članice trebale bi promicati poticajno i uključivo okruženje koje građanima omogućuje djelotvorno sudjelovanje u takvim postupcima. Takvo okruženje doprinosi transparentnosti i otpornosti na dezinformacije te može ojačati povjerenje u predstavničku demokraciju.

² <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-right-and-responsibility-individuals-groups-and>

³ https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_guidelines_hrd_en.pdf

⁴ U ovoj Preporuci svako upućivanje na „organizacije civilnog društva” trebalo bi tumačiti kao da se odnosi i na „borce za ljudska prava”.

⁵ UN, [Smjernice o djelotvornoj provedbi prava na sudjelovanje u javnim poslovima](#), 2018.

⁶ Vijeće Europe, Preporuka Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama [CM/Rec\(2007\) 14](#) o pravnom statusu nevladinih organizacija u Europi.

⁷ Vijeće Europe, Preporuka Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama [CM/Rec \(2001\) 19](#) i Preporuka [CM/Rec\(2018\) 4](#) o sudjelovanju građana u lokalnom javnom životu. Na lokalnoj razini vidjeti i Vijeće Europe, Preporuku Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama [CM/Rec \(2009\) 2](#) o vrednovanju, procjeni i praćenju sudjelovanja i politika sudjelovanja na lokalnoj i regionalnoj razini i Vijeće Europe, [Dodatni protokol](#) uz Europsku povelju o lokalnoj samoupravi o pravu na sudjelovanje u poslovima lokalne jedinice.

⁸ Vijeće Europe, Preporuka [Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama CM/Rec\(2023\) 6 o deliberativnoj demokraciji](#).

⁹ OECD, Preporuka Vijeća o otvorenoj upravi, OECD/LEGAL/0438.

¹⁰ Konferencija međunarodnih nevladinih organizacija (MNVO), [Revidirani Kodeks dobre prakse za sudjelovanje građana u procesu donošenja odluka](#) od 30. listopada 2009.

¹¹ <https://www.osce.org/files/f/documents/3/b/132371.pdf>

¹² Vidjeti *Culture and Democracy: the evidence – the importance of citizens’ participation in cultural activities for civic engagement, democracy and social cohesion – lessons from international research*, Ured za publikacije Europske unije, svibanj 2023.

- (7) Promicanjem sudjelovanja građana u oblikovanju javnih politika podržava se odaziv na izbore i potiče građane da sudjeluju u predstavničkoj demokraciji, bilo u kampanjama bilo kao kandidati. Države članice trebale bi osigurati da građani imaju pristup informacijama putem odgovarajućih kanala i alata za sudjelovanje, kao i resursima iz kojih se mogu upoznati s pravima koja imaju kao građani Unije.
- (8) Sudjelovanje u oblikovanju javnih politika trebalo bi biti uključivo i što bolje odražavati demografsku strukturu i raznolikost biračkog tijela, ali i biti usklađeno s potrebama nedovoljno zastupljenih skupina i osoba s invaliditetom¹³. Države članice trebale bi nuditi mogućnosti za sudjelovanje u obliku prilagođenih i pristupačnih aktivnosti i mehanizama na internetu i izvan njega, među ostalim u ruralnim i udaljenim područjima.
- (9) Digitalne tehnologije mijenjaju postupke oblikovanja politika u Uniji, kao i način na koji javna tijela komuniciraju s građanima. Nove tehnologije, kao što su internetske platforme i alati za e-upravljanje, u postupcima oblikovanja politika mogu doprinijeti komunikaciji između građana i njihovih vlada. Te bi se tehnologije trebale uvesti u skladu sa sustavima provjere i ravnoteže u demokratskom društvu i na odgovarajući način zaštititi od opasnosti od kibernetičkih napada i internetskog nadzora. Iako digitalna rješenja imaju potencijal za povećanje sudjelovanja javnosti, u tom bi pogledu ipak mogla biti nedovoljna i umjesto toga produbiti digitalni jaz. Stoga treba i dalje predviđati i osiguravati mogućnost fizičkog sudjelovanja.
- (10) Medijska pismenost i digitalne vještine važne su za sudjelovanje u postupcima oblikovanja javnih politika putem interneta, za pristup i snalaženje u relevantnim informacijama, za suradnju s tijelima i razvoj sposobnosti prepoznavanja i odupiranja manipuliranim informacijama, uključujući dezinformacije. Te se vještine mogu dodatno poticati u okviru obrazovanja i osposobljavanja te neformalnog i informalnog učenja i rada s mladima, pri čemu valja posebno razvijati kritičko razmišljanje¹⁴. Potrebno je osmisliti pristup na razini cijelog društva, i to u suradnji s organizacijama koje provode lokalne inicijative i poduzimaju aktivnosti praćenja, prepoznavanja i razotkrivanja dezinformacija.
- (11) Inovativni oblici sudjelovanja koji izravno povezuju građane, kao što su internetski i fizički postupci rasprava i zajedničkog stvaranja, pokazuju potencijal u smislu potpore mehanizmima upravljanja i njihove modernizacije. Pomažu motivirati građane da se uključe u oblikovanje rješenja za složene političke probleme, uključujući odluke o klimatskim promjenama i ulaganjima u infrastrukturu¹⁵.
- (12) Ti inovativni oblici sudjelovanja i sudjelovanja u oblikovanju javnih politika mogu se provoditi u različitim fazama oblikovanja politika i organizirati u različitim formatima, kao što su paneli građana, žiriji ili skupštine na internetu ili izvan njega, konferencije

čiji je cilj postizanje konsenzusa, participativna izrada proračuna i zajedničko stvaranje. Države članice trebale bi osigurati da javne uprave imaju odgovarajuća financijska sredstva i nadležnosti za organizaciju takvih aktivnosti uzimajući u obzir, primjerice, zahtjeve prava Unije o zaštiti podataka.

- (13) Države članice mogle bi se osloniti na stručnost i najbolje primjere iz prakse na razini Unije, a posebno na Konferenciju o budućnosti Europe¹⁶. Kako bi podržala aktivno sudjelovanje građana i u okviru nastavka rada nakon Konferencije, Komisija provodi novu fazu rada na uključivanju građana tako što jača svoje standarde i alate. To uključuje europske panele građana i građanki, u kojima se okupljaju nasumično odabrani građani iz svih država članica, pri čemu su trećina mladi, u dobi od 16 do 25 godina, kako bi raspravljali o ključnim predstojećim prijedlozima. Ti su paneli postali redovit element demokratskog života u Uniji¹⁷. Komisija razvija i obnovljeni portal „Iznesite svoje mišljenje” kao jedinstvenu kontaktnu točku za angažman građana putem interneta. Portal „Iznesite svoje mišljenje” omogućuje građanima da surađuju s europskim institucijama na različitim razinama: od izražavanja mišljenja o zakonodavnim inicijativama (javna savjetovanja) i rasprava s drugim Europljanima do iznošenja vlastitih prijedloga za Uniju u kakvoj žele živjeti u okviru europskih građanskih inicijativa. Taj portal ima različite jedinstvene značajke koje su razvijene za višejezičnu digitalnu platformu Konferencije o budućnosti Europe. Komisija je osnovala i Centar stručnosti za participativnu i deliberativnu demokraciju¹⁸ kako bi podržala primjenu tih praksi na razini Unije i nacionalnoj razini povezivanjem praktičara i istraživača u cijeloj Uniji te istraživanjem najboljih primjera iz prakse i inovacija na internetu ili izvan njega.
- (14) Države članice također bi mogle iskoristiti iskustva stečena u inicijativama provedenima u okviru propisa o demokraciji u području okoliša i primijeniti slične inicijative u drugim područjima oblikovanja javnih politika. Ti su primjeri posebno povezani s obvezama koje proizlaze iz Aarhuške konvencije¹⁹ i Uredbe (EZ) br. 1367/2006 Europskog parlamenta i Vijeća²⁰ ili istorazinskih parlamenata²¹ koje organizira Unija, primjerice u okviru europskog klimatskog pakta, da se raspravlja o tome kako se pojedinci, lokalne i nacionalne vlade i Europska unija mogu najbolje boriti protiv klimatskih promjena.
- (15) Unija, u okviru svoje nadležnosti, i sve njezine države članice stranke su Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom²². Tom se konvencijom od država stranaka

¹⁶ [Izvješće o konačnom ishodu](#) Konferencije o budućnosti Europe, „Budućnost je u vašim rukama”, 9. svibnja 2022.

¹⁷ Vidjeti Komunikaciju Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Provođenje vizije u djelo” od 17. lipnja 2022. [COM\(2022\) 404 final](#) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52022DC0404>. Vidjeti i internetsku stranicu [europskih panela građana i građanki \(europa.eu\)](#).

¹⁸ https://knowledge4policy.ec.europa.eu/participatory-democracy/about_en

¹⁹ UN/ECE konvencija o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša [Aarhuška konvencija](#)).

²⁰ [Uredba \(EZ\) br. 1367/2006](#) Europskog parlamenta i Vijeća od 6. rujna 2006. o primjeni odredaba Aarhuške konvencije o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša na institucije i tijela Zajednice (SL L 264, 25.9.2006., str. 13., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2006/1367/oj>).

²¹ https://climate-pact.europa.eu/about/peer-parliaments_en

²² Vidjeti Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom i njezin fakultativni protokol ([A/RES/61/106](#)). U skladu s Konvencijom UN-a o pravima osoba s invaliditetom „razumna prilagodba” znači nužne i odgovarajuće izmjene i prilagodbe koje ne predstavljaju neproporcionalno ili nepotrebno

zahtijeva da se pri izradi i provedbi zakonodavstva i politika za provedbu Konvencije te u drugim postupcima donošenja odluka o pitanjima koja se odnose na osobe s invaliditetom pomno savjetuju s osobama s invaliditetom i da zajamče sudjelovanje tih osoba, uključujući djecu s invaliditetom, u donošenju tih odluka. Pristupačnost za osobe s invaliditetom trebala bi se osigurati u skladu sa zahtjevima za pristupačnost utvrđenima u Prilogu I. Direktivi (EU) 2019/882 Europskog parlamenta i Vijeća²³ te bi trebalo uvesti razumne prilagodbe kako bi se osiguralo ravnopravno sudjelovanje osoba s invaliditetom u postupcima donošenja javnih politika.

- (16) Države članice trebale bi poticati sudjelovanje djece i mladih u demokratskom životu Unije kako bi poduprle njihov dugoročni angažman u europskim demokracijama kao aktivnih građana i pokretača pozitivnih transformativnih promjena. Na to se poziva u strategiji Europske unije o pravima djeteta²⁴, strategiji Europske unije za mlade²⁵ i jednoj rezoluciji Europskog parlamenta²⁶. Države članice mogle bi učiti iz primjera dobre prakse postojećih vijeća djece i mladih i njihovih procesa, npr. iz dijaloga EU-a s mladima²⁷, platforme EU-a za sudjelovanje djece²⁸ i Kutka za učenje²⁹. Osim toga, za uključivanje stajališta građana u oblikovanje javnih politika kao dobar bi se primjer u obzir uzeti vijeća starijih osoba i osoba s invaliditetom.
- (17) Organizacije civilnog društva koje rade na promicanju i zaštiti temeljnih prava važne su za isticanje mišljenja različitih pojedinaca i skupina u društvu, uključujući one u najranjivijim situacijama, te doprinose suočavanju s društvenim izazovima i gospodarskom razvoju. One potiču pluralizam i odgovornost pri donošenju odluka, poboljšavaju kvalitetu predstavničke demokracije, kako je prepoznato u akcijskom planu za europsku demokraciju³⁰, Izvješću o primjeni Povelje za 2022.³¹, godišnjim izvješćima o vladavini prava³² i Akcijskom planu za ljudska prava i demokraciju za razdoblje 2020. – 2024.³³ Važnu ulogu civilnog društva u sustavu provjere i ravnoteže

opterećenje, ako je to potrebno u određenom slučaju, kako bi se osobama s invaliditetom osiguralo uživanje ili ostvarivanje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda na ravnopravnoj osnovi s drugima.

²³ Direktiva (EU) 2019/882 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o zahtjevima za pristupačnost proizvoda i usluga (SL L 151, 7.6.2019., str. 70., ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/882/oj>).

²⁴ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Strategija EU-a o pravima djeteta”, [COM\(2021\) 142 final](#), 24.3.2021.

²⁵ Rezolucija Vijeća Europske unije i predstavnika vlada država članica, koji su se sastali unutar Vijeća, o okviru za europsku suradnju u području mladih: Strategija Europske unije za mlade za razdoblje 2019. – 2027. ([SL C 456/01, 18.12.2018.](#), str. 1.).

²⁶ Rezolucija Europskog parlamenta dijalogima s građanima i sudjelovanju građana u donošenju odluka EU-a od 7. srpnja 2021., ([2020/2201\(INI\)](#)), točka 17.

²⁷ [Dijalog EU-a s mladima | Europski portal za mlade \(europa.eu\)](#)

²⁸ [Platforma EU-a za sudjelovanje djece \(europa.eu\)](#)

²⁹ [Kutak za učenje \(europa.eu\)](#)

³⁰ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija o akcijskom planu za europsku demokraciju [COM\(2020\) 790 final](#), 3.12.2020., str. 1.

³¹ Izvješće Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Prostor za uspješno građansko djelovanje u području poštovanja temeljnih prava u EU-u – Godišnje izvješće o primjeni Povelje EU-a o temeljnim pravima za 2022.”, [COM\(2022\) 716 final](#), 6.12.2022.

³² Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija, Izvješće o vladavini prava za 2023.: stanje vladavine prava u Europskoj uniji, [COM\(2023\) 800 final](#), 5.7.2023., str. 26.

³³ Zajednička komunikacija Europskom parlamentu i Vijeću „Akcijski plan EU-a za ljudska prava i demokraciju za razdoblje 2020.–2024.”, ([JOIN\(2020\) 5 final](#)).

zdravih demokracija istaknuo je Europski sud za ljudska prava (ESLJP), koji kontinuirano naglašava da način na koji javni nadzornici obavljaju svoje aktivnosti može znatno utjecati na pravilno funkcioniranje demokratskog društva.

- (18) U godišnjem izvješću Komisije o vladavini prava kao jedan od elemenata poštovanja vladavine prava ocjenjuju se kretanja povezana s uključivošću zakonodavnih postupaka i sudjelovanjem civilnog društva te su u nekoliko slučajeva upućene preporuke o tom pitanju pojedinačnim državama članicama. Kako je potvrđeno u Izvješću o vladavini prava za 2022., „[p]oboljšanjem sudjelovanja dionika, među ostalim organizacija civilnog društva, može se pridonijeti kvaliteti zakonodavstva i transparentnosti postupka”. Suprotno tome, nedostatak formaliziranih procesa za doprinos donošenju odluka, kasne i fragmentirane strategije savjetovanja, selektivan i netransparentan izbor sugovornika i izostanak djelotvornog praćenja izazivaju zabrinutost iz perspektive vladavine prava te ozbiljno štete demokratskim procesima. U Izvješću o primjeni Povelje o temeljnim pravima za 2022. također je priznata potreba za priznavanjem uloge organizacija civilnog društva kako bi im se omogućilo djelovanje i osigurali uvjeti za njihovo značajno sudjelovanje u donošenju odluka i provedbi nacionalnih politika i politika Unije.
- (19) Djelotvorno i uključivo sudjelovanje u postupcima oblikovanja javnih politika moguće je samo ako organizacije civilnog društva mogu raditi u sigurnom povoljnom okruženju u kojem se poštuju njihova temeljna prava i prava njihovih članova, uključujući ona na slobodu udruživanja i okupljanja te izražavanja i pristup informacijama, kao i prava na slobodu i sigurnost, poštovanje privatnog i obiteljskog života, zaštitu osobnih podataka, imovine i nediskriminaciju, u demokratskom sustavu koji poštuje vladavinu prava. Kako bi se omogućilo njihovo djelotvorno sudjelovanje u postupcima donošenja javnih politika, organizacijama civilnog društva potreban je siguran, zdrav i povoljan prostor za građansko djelovanje u kojem uživaju zaštitu i podršku³⁴, kao i temeljne slobode unutarnjeg tržišta. Za organizacije civilnog društva i borce za ljudska prava koji u svojem radu potpuno poštuju vrijednosti Unije potrebno je kontinuirano održavati takav poticajan prostor za građansko djelovanje³⁵.

³⁴ Izvješće Glavnog tajnika Vijeća Europe, [Stanje demokracije, ljudskih prava i vladavine prava u Europi, Zajednička odgovornost za demokratsku sigurnost u Europi](#), str. 53. Vidjeti i Vijeće Europe, Preporuka Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama [CM\(2017\) 83 final](#) – Smjernice za sudjelovanje građana u političkom odlučivanju. Vidjeti i Preporuku [CM/Rec\(2018\) 11](#) Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o potrebi za jačanjem zaštite i promicanja prostora za civilno društvo u Europi. Na razini UN-a vidjeti Ured visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za ljudska prava, 2018., [Smjernice državama za djelotvornu provedbu prava na sudjelovanje u javnim poslovima](#).

³⁵ Vidjeti Zaključke Vijeća o primjeni Povelje EU-a o temeljnim pravima: Uloga prostora za građansko djelovanje u zaštiti i promicanju temeljnih prava u EU-u, 24. veljače 2023., 6675/23, točke 9., 12. i 16. Vijeće je u tim zaključcima pozvalo države članice da promiču povoljno okruženje za organizacije civilnog društva i borce za ljudska prava kako bi mogli nastaviti sa svojim aktivnostima u skladu s vrijednostima EU-a bez neopravdanog zadiranja države, kako se zahtijeva u skladu s međunarodnim i EU-ovim standardima. Vidjeti i [Rezoluciju Europskog parlamenta od 8. ožujka 2022. o smanjenju prostora za djelovanje civilnog društva u Europi](#) (2021/2103(INI)), [Rezoluciju Europskog parlamenta od 17. veljače 2022. s preporukama Komisiji o statutu za europska prekogranična udruženja i neprofitne organizacije \(2020/2026\(INL\)\)](#) i Izvješće za 2022. o primjeni Povelje EU-a o temeljnim pravima, [COM\(2022\) 716 final](#), str. 34. Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija, Izvješće o vladavini prava za 2023.: stanje vladavine prava u Europskoj uniji, [COM\(2023\) 800 final](#), str. 26.

- (20) Sud Europske unije presudio je da organizacije civilnog društva moraju moći „obavljati svoje djelatnosti i djelovati bez neopravdanog zadiranja države”³⁶, a Europski sud za ljudska prava naglasio je da bi države članice trebale ne samo suzdržavati se od neopravdanog zadiranja u djelovanje organizacija civilnog društva nego i omogućiti povoljno okruženje za organizacije civilnog društva s pomoću zakonskih, upravnih i praktičnih mjera³⁷. Takav je prostor ključna komponenta demokratskih sustava u kojima se poštuju i podržavaju vladavina prava i temeljna prava.
- (21) Javna tijela imaju obvezu štititi slobodu udruživanja i izražavanja te sigurnost organizacija civilnog društva pružanjem odgovarajućeg pravnog okruženja, praćenjem i radom na djelotvornom uklanjanju prijetnji organizacijama civilnog društva i omogućivanjem pristupa odgovarajućim uslugama podrške, financiranju i drugim resursima koji im omogućuju da obavljaju svoj posao. Iako većina država članica osigurava siguran prostor za organizacije civilnog društva, proteklih se godina u nekim državama članicama može uočiti sve veći broj fizičkih, verbalnih i digitalnih napada na njih, uznemiravanja, zastrašivanja i klevetničkih kampanja, uključujući kriminalizaciju humanitarnog rada na temeljnim pravima, administrativna i pravna ograničenja, nezakoniti nadzor i korištenje strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja³⁸. Nekoliko studija ujedno pokazuje da su među organizacijama civilnog društva najviše pogođene one koji se bave ženskim te seksualnim i reproduktivnim zdravljem i pravima, pravima LGBTIQ zajednica, pravima migranata i tražitelja azila, javnim integritetom i borbom protiv korupcije te zaštitom okoliša.
- (22) Države članice moraju osigurati, među ostalim uz pomoć sredstava Unije, da organizacije civilnog društva imaju pristup financijskim sredstvima i da ih mogu slobodno koristiti³⁹. Samo organizacije civilnog društva s odgovarajućim resursima mogu djelotvorno sudjelovati u postupcima oblikovanja javnih politika.
- (23) Unija već pruža široke mogućnosti financiranja organizacijama civilnog društva za provedbu projekata kojima se podupiru vrijednosti Unije. Kako bi se olakšalo snalaženje u raznim programima, Komisija je uspostavila pristupačan portal koji služi kao jedinstvena platforma za sredstva Unije i omogućuje pronalaženje mogućnosti financiranja, među ostalim za djelovanje u području demokracije⁴⁰. Komisija pruža namjensku financijsku potporu organizacijama civilnog društva u državama članicama u okviru programa Građani, ravnopravnost, prava i vrijednosti. Cilj je tog programa zaštita i promicanje prava i vrijednosti kako su utvrđeni Ugovorima, Poveljom i primjenjivim međunarodnim konvencijama o ljudskim pravima, posebice podupiranjem organizacija civilnog društva i drugih dionika koji su aktivni na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i transnacionalnoj razini, te poticanjem građanskog i

³⁶ Presuda Suda EU-a od 18. lipnja 2020. u predmetu C-78/18, Komisija protiv Mađarske, ECLI:EU:C:2020:476, točka 106.

³⁷ Presuda ESLJP-a od 20. listopada 2005., *Ouranio Toxo i drugi protiv Grčke*, zahtjev br. 74989/01, točka 35.

³⁸ Vidjeti izvješća Agencije Europske unije za temeljna prava *Izazovi s kojima se suočavaju organizacije civilnog društva koje se bave ljudskim pravima u EU-u*, 2018.; *Protecting civic space in the EU* (hr. „Zaštita prostora za građansko djelovanje u EU-u”), 2021.; *Europe’s civil society: still under pressure – 2022 update* (hr. „Europsko civilno društvo: i dalje pod pritiskom – ažurirana verzija za 2022.”), 2022. Vidjeti i platformu za praćenje CIVICUS, <https://monitor.civicus.org/>.

³⁹ Članak 13. Deklaracije UN-a o borcima za ljudska prava. Smjernice OEES-ODIHR-a i Venecijanske komisije o slobodi udruživanja, načelo 7, str. 42., <https://www.osce.org/odihr/132371>

⁴⁰ <https://www.europa.eu>

demokratskog sudjelovanja radi očuvanja i daljnjeg razvoja otvorenih, demokratskih, ravnopravnih i uključivih društava koja se temelje na vladavini prava. Nadalje, programi Erasmus+, Europske snage solidarnosti i Kreativna Europa nude mogućnosti financiranja za suradnju civilnog društva, građanski angažman i demokratsko sudjelovanje. Organizacije civilnog društva i borci za prava podupiru se i iz okvirnog programa Unije za istraživanja i inovacije Obzor Europa u više tematskih područja istraživanja⁴¹. U okviru Instrumenta za tehničku potporu uvedena je i tehnička pomoć za upravne reforme, zahvaljujući kojoj se nude mogućnosti za financiranje izgradnje kapaciteta javnih uprava i javnih tijela za participativne prakse. Korisnici financiranja Unije dužni su poštovati vrijednosti Unije kad provode to financiranje, a Komisija je uvela mjere za potporu usklađenosti i postupanje u slučaju eventualnih povreda.

- (24) Unija se obvezala štititi i promicati siguran i poticajan prostor za građansko djelovanje, što se odražava i u njezinu vanjskom djelovanju, među ostalim i u Akcijskom planu Unije za ljudska prava i demokraciju (za razdoblje 2020. – 2024.)⁴². To je vidljivo i u smjernicama EU-a o braniteljima ljudskih prava⁴³ i ponovno potvrđeno u Komunikaciji iz 2012. „Temelji demokracije i održivog razvoja: suradnja Europe s civilnim društvom u vanjskim odnosima”⁴⁴, u Smjernicama EU-a za potporu civilnom društvu u regiji proširenja za razdoblje 2021. – 2027. i u Akcijskom planu za mlade u okviru vanjskog djelovanja EU-a⁴⁵. Moć i vjerodostojnost rada Unije na poštovanju ljudskih prava na globalnoj razini proizlaze iz načina na koji se u samoj Uniji podupiru i čuvaju demokracija i temeljna prava.
- (25) Ova je Preporuka dio paketa za obranu demokracije, koji obuhvaća i Prijedlog direktive Europskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju usklađenih zahtjeva na unutarnjem tržištu u pogledu transparentnosti zastupanja interesa u ime trećih zemalja i Preporuku Komisije o uključivim i otpornim izbornim postupcima u Uniji i poticanju europskog karaktera i učinkovite provedbe izbora za Europski parlament.
- (26) Temelji se na nalazima iz Izvješća o primjeni Povelje EU-a o temeljnim pravima za 2022. i godišnjih izvješća o vladavini prava, u kojima se analizira stanje vladavine prava u Uniji i njezinim državama članicama, posebno u odnosu na okvir za civilno društvo. Njome se nadopunjuju akcijski plan za europsku demokraciju, koji je osmišljen za jačanje položaja građana i izgradnju otpornijih demokracija u cijelom EU-u promicanjem slobodnih i poštenih izbora, jačanjem slobode medija i suzbijanjem dezinformacija, Preporuka Komisije (EU) 2021/1534 o jamčenju zaštite,

⁴¹ Na primjer, iz programa Obzor Europa podupirat će se ispitivanja i provedba rezultata istraživanja, među ostalim za eksperimente s demokratskim inovacijama u području građanskog sudjelovanja (vidjeti [HORIZON-CL2-2024-DEMOCRACY-01-12](https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_action_plan_on_human_rights_and_democracy_2020-2024.pdf)). U jednom novijem [izvješću prikupljeni su rezultati istraživanja EU-a o participativnoj i deliberativnoj demokraciji](https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/02_hr_guidelines_defenders_en_0.pdf). Podupirat će se i nova mreža za inovativna rješenja za budućnost demokracije, koja će okupiti istraživače u području demokracije iz svih dijelova Europe i stručnjake iz prakse u području građanskog sudjelovanja i rasprava te građanskog odgoja i obrazovanja kako bi sastavili preporuke za oblikovatelje politika, oslanjajući se na rezultate istraživanja (vidjeti [HORIZON-CL2-2022-DEMOCRACY-02-01](https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/02_hr_guidelines_defenders_en_0.pdf)).

⁴² https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_action_plan_on_human_rights_and_democracy_2020-2024.pdf

⁴³ https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/02_hr_guidelines_defenders_en_0.pdf

⁴⁴ Vidjeti bilješku 1.

⁴⁵ [Akcijski plan za mlade \(Zajednička komunikacija Komisije i Visokog predstavnika\) | Međunarodna partnerstva \(europa.eu\)](https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/02_hr_guidelines_defenders_en_0.pdf)

sigurnosti i jačanja položaja novinara i drugih medijskih djelatnika u Europskoj uniji⁴⁶ i inicijativa Komisije iz 2022. za zaštitu od strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja⁴⁷. Nadovezuje se na prioritetne mjere najavljene u Komunikaciji „Izvješće o građanstvu EU-a za 2020.”⁴⁸ i dopunjuje paket mjera za građanstvo predstavljen krajem 2023.

- (27) Ova je Preporuka upućena državama članicama. Zemlje kandidatkinje i potencijalni kandidati za pristupanje Uniji, kao i zemlje obuhvaćene politikom susjedstva Unije također se potiču da slijede ovu Preporuku,

DONIJELA JE OVU PREPORUKU:

Predmet

1. Cilj je ove Preporuke promicanje sudjelovanja građana i organizacija civilnog društva u oblikovanju javnih politika kako bi se doprinijelo izgradnji demokratske otpornosti u Uniji. Njome se države članice potiču da građanima i organizacijama civilnog društva pruže više mogućnosti za djelotvorno sudjelovanje u postupcima oblikovanja javnih politika koje provode javna tijela na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, u skladu s utvrđenim standardima i primjerima dobre prakse.
2. Državama članicama preporučuje se da stvore i održavaju poticajno okruženje za organizacije civilnog društva kako bi mogle djelotvorno sudjelovati u postupcima oblikovanja javnih politika. Države članice trebale bi poduzeti učinkovite, primjerene i razmjerne mjere za zaštitu, podršku i jačanje položaja organizacija civilnog društva kako bi osigurale uspješan prostor za građansko djelovanje.

Opći okvir za djelotvorno sudjelovanje građana i organizacija civilnog društva

3. Države članice trebale bi promicati i pojednostavniti okvir koji građanima i organizacijama civilnog društva omogućuje sudjelovanje u postupcima oblikovanja javnih politika („okvir za sudjelovanje”) i osigurati da se taj okvir za sudjelovanje provodi u skladu sa smjernicama iz ove Preporuke.
4. Tim okvirom za sudjelovanje trebalo bi se osigurati postupanje s poštovanjem prema svim sudionicima, koji bi trebali moći sudjelovati slobodno i bez neopravdanog upletanja.

⁴⁶ [Preporuka Komisije \(EU\) 2021/1534](#) od 16. rujna 2021. o jamčenju zaštite, sigurnosti i jačanja položaja novinara i drugih medijskih djelatnika u Europskoj uniji (SL L 331, 20.9.2021., str.8., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reco/2021/1534/oj>).

⁴⁷ Prijedlog direktive Europskog parlamenta i Vijeća o zaštiti osoba uključenih u javno sudjelovanje od očito neosnovanih ili zlonamjernih sudskih postupaka („strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja”) [COM\(2022\) 177 final](#), 2022/0117(COD) i [Preporuka Komisije \(EU\) 2022/758](#) od 27. travnja 2022. o zaštiti novinara i boraca za ljudska prava uključenih u javno sudjelovanje od očito neosnovanih ili zlonamjernih sudskih postupaka („strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja”), (SL L 138, 17.5.2022., str. 30.).

⁴⁸ Izvješće Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Izvješće o građanstvu EU-a za 2020. – Jačanje položaja građana i zaštita njihovih prava, COM(2020) 730 final.

5. Okvir za sudjelovanje trebao bi biti jasan i pristupačan, što uključuje širenje pravodobnih i odgovarajućih informacija te pružanje stvarnih prilika i prikladnih načina sudjelovanja na temelju unaprijed utvrđenih parametara. Države članice posebno bi trebale:
- (a) osigurati kontinuirano i redovito sudjelovanje u temama od javnog interesa, a ne samo tijekom izbornih razdoblja;
 - (b) uspostaviti jasno definiranu politiku ili regulatorni okvir za sudjelovanje građana i organizacija civilnog društva, i to s ciljevima, postupcima i relevantnim uključenim dionicima;
 - (c) primjenjivati samo proporcionalna i jasno priopćena ograničenja okvira iz točke (b) i prema potrebi građanima i organizacijama civilnog društva osiguravati pristup mehanizmu pravne zaštite;
 - (d) omogućiti sudjelovanje u ranim fazama postupaka oblikovanja politika, u utvrđivanju potreba i prioriteta i definiranju mogućih opcija politika;
 - (e) pravodobno i u pristupačnim formatima pružati odgovarajuće i potrebne informacije o pojedinačnim aktivnostima sudjelovanja, uključujući kontekst i vrstu predviđenih mjera, postupke, vremenski okvir za sudjelovanje, tijelo odgovorno za dotičnu aktivnost i njegove podatke za kontakt;
 - (f) omogućiti najširi mogući pristup informacijama i ključnim dokumentima, na internetu i izvan njega, među ostalim putem internetskih stranica relevantnih javnih tijela, te proaktivno i sveobuhvatno davati takve informacije javnosti na pristupačnom jeziku, besplatno i bez nepotrebnih administrativnih koraka;
 - (g) poduzimati mjere kako bi osigurale da se informacije posebno pružaju građanima i organizacijama civilnog društva na koje će oblikovana politika najvjerojatnije utjecati, posebno vodeći računa o najmarginaliziranijim, nedovoljno zastupljenim i ranjivim pojedincima i skupinama;
 - (h) predvidjeti dostatna sredstva i vrijeme kako bi se osigurao konstruktivan učinak i u nacionalnim kontekstima uzele u obzir sezone godišnjih odmora i blagdana kako bi se omogućilo primjereno sudjelovanje;
 - (i) osigurati načine sudjelovanja na nediskriminirajući i pristupačan način, među ostalim za osobe s invaliditetom, bez pretjeranih formalnosti i besplatno.
6. Okvir za sudjelovanje trebao bi biti transparentan, a države članice trebale bi osigurati nadzor nad samim postupcima. Države članice posebno bi trebale:
- (j) obavještavati sudionike o ishodima postupaka oblikovanja javnih politika i nastavku rada na temelju provedenih aktivnosti sudjelovanja;
 - (k) redovito pozivati građane i organizacije civilnog društva da sudjeluju u različitim fazama postupaka donošenja politika, među ostalim u fazi preispitivanja politika;
 - (l) periodično ocjenjivati svoj okvir za sudjelovanje radi njegova poboljšanja i prilagodbe, npr. kako bi se uvele metode koje su djelotvornije, inovativnije i prilagođenije korisnicima.
7. Okvir za sudjelovanje trebao bi biti uključiv i osigurati da građani i organizacije civilnog društva imaju jednake mogućnosti sudjelovanja te da postoji pluralizam

mišljenja koja se uzimaju u obzir, uključujući mišljenja najranjivijih, nedovoljno zastupljenih i marginaliziranih osoba. Konkretnije:

- (m) države članice trebale bi nastojati primjenjivati alate i metode kojima će postići što šire sudjelovanje građana, skupina i organizacija civilnog društva te bi trebale poticati odabir pristupačnih i nediskriminirajućih postupaka sudjelovanja;
 - (n) države članice trebale bi nastojati spriječiti i ukloniti prepreke sudjelovanju nedovoljno zastupljenih skupina uzimajući u obzir njihove posebne potrebe, uključujući osobe s invaliditetom, mlade, starije osobe, građane migrantskog podrijetla i mobilne građane Unije;
 - (o) provedbu postupaka i aktivnosti sudjelovanja trebalo bi olakšavati najboljim dostupnim stručnim znanjem kako bi se osigurao uključiv pristup koji omogućuje da svi sudionici ravnopravno izražavaju svoja mišljenja i da raznolikost mišljenja o pitanjima o kojima se raspravlja bude na odgovarajući način zastupljena.
8. Države članice trebale bi razvijati, podržavati i provoditi inicijative za bolje informiranje javnosti o mogućnostima sudjelovanja na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, kao i dostupne metode i alate za podupiranje i poticanje djelotvornog sudjelovanja u postupcima oblikovanja javnih politika.
9. Države članice trebale bi povećati sposobnost građana, organizacija civilnog društva i javnih tijela za djelotvorno i konstruktivno sudjelovanje u postupcima oblikovanja javnih politika održavanjem edukacija i informativnih sastanaka
10. Države članice trebale bi dodijeliti posebna sredstva za potporu provedbi svojeg okvira za sudjelovanje na svim razinama vlasti, uključujući što bolje iskorištavanje dostupnih sredstava Unije.

Posebne mjere za podršku i poticanje sudjelovanja građana u oblikovanju javnih politika

11. Države članice trebale bi uvesti participativne i deliberativne aktivnosti u vezi s određenim odlukama i politikama koje će voditi građani te podupirati i promicati individualne i kolektivne načine sudjelovanja, kao što su paneli građana, skupštine građana i građanki i drugi oblici dijaloga i zajedničkog stvaranja. Kao nadahnuće bi im mogli poslužiti iskustvo, stručno znanje i primjeri dobre prakse prikupljeni u kontekstu Konferencije o budućnosti Europe i europskih panela građana i građanki, kao i međunarodni standardi kao što su Smjernice OECD-a za sudjelovanje javnosti⁴⁹. Države članice trebale bi olakšavati provedbu takvih aktivnosti primjenom pouzdane metodologije i temeljnih načela kojima se podupiru kvaliteta, uključivost i integritet tih aktivnosti.
12. Pri pozivanju građana na sudjelovanje u participativnim i deliberativnim aktivnostima države članice trebale bi nastojati osigurati što veću uključivost tih aktivnosti. U tu bi svrhu trebale primjenjivati najbolje dostupne statističke tehnike nasumičnog uzorkovanja i odabira. Ako je to moguće i prema potrebi, države članice trebale bi utvrditi i otkloniti razlike u sudjelovanju različitih skupina korištenjem

⁴⁹

<https://www.oecd.org/publications/oecd-guidelines-for-citizen-participation-processes-f765caf6-en.htm>

statističkih podataka i ispitivanjem stavova. Odabir građana trebao bi se temeljiti na demografskim kriterijima kako bi se osiguralo da sudionici odražavaju demografski sastav države članice, među ostalim uz pomoć popisa stanovništva ili drugih sličnih relevantnih podataka i bilo kojih drugih kriterija povezanih sa stavovima koji osiguravaju raznolikost. Države članice trebale bi osigurati povoljne uvjete za sudjelovanje bez opterećenja⁵⁰ i, prema potrebi, nadoknadu troškova sudjelovanja, među ostalim radi potpore ekonomski isključenim građanima.

13. Države članice trebale bi posebno poraditi na povećanju sudjelovanja djece i mladih u političkom i demokratskom životu na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, uključujući ruralna i udaljena područja. Javna tijela trebala bi poduzeti mjere, posebno u okviru obrazovanja i osposobljavanja i u drugim kontekstima u kojima su djeca i mladi aktivni, za promicanje značajnog, uključivog i sigurnog sudjelovanja djece i mladih bez ikakve vrste diskriminacije.
14. Kako bi se poboljšale participativne i deliberativne aktivnosti u digitalnom javnom prostoru, države članice trebale bi razmotriti upotrebu novih tehnologija koje su pristupačne građanima. U tom bi kontekstu države članice trebale razvijati medijsku pismenost i kritičko razmišljanje od rane dobi, među ostalim održavanjem informativnih tečajeva. Korištenje novih tehnologija trebalo bi biti u potpunosti u skladu s temeljnim pravima, uključujući pravo na zaštitu podataka i nediskriminaciju, i s načelima kao što su uključivost, pristupačnost te tehnološka i mrežna neutralnost.

Posebne mjere za podršku i zaštitu prostora građanskog djelovanja kako bi se omogućilo djelotvorno sudjelovanje organizacija civilnog društva

15. Kako bi organizacije civilnog društva mogle djelotvorno sudjelovati u postupcima oblikovanja javnih politika, države članice trebale bi za njih stvoriti i održavati sigurno i poticajno okruženje.
16. Države članice trebale bi poticati stvaranje strateških partnerstava između javnih tijela na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini i organizacija civilnog društva radi poticanja njihova sudjelovanja u postupcima oblikovanja javnih politika.
17. Države članice trebale bi uspostaviti strukturirane dijaloge s organizacijama civilnog društva o posebnim temama povezanim s postupcima oblikovanja javnih politika. Države članice potiču se da osiguraju da ti dijalozi nadilaze savjetovanja o posebnim političkim ili zakonodavnim prijedlozima i da budu redoviti, dugotrajni i usmjereni na rezultate.
18. Države članice trebale bi poduzeti potrebne korake za zaštitu organizacija civilnog društva od prijetnji, kriminalizacije, zastrašivanja, uznemiravanja, napada i drugih oblika kaznenih djela, na internetu i izvan njega. Države članice posebno bi trebale:
 - (p) osiguravati sljedeće:
 - i. da je organizacijama civilnog društva, njihovu osoblju i volonterima, kao i osobama koje su im bliske, čija je sigurnost zbog njihova rada izložena uvjerljivoj stvarnoj ili potencijalnoj opasnosti dostupna pravodobna i djelotvorna zaštita, među ostalim ukazivanjem tijelima kaznenog progona i

⁵⁰

Kao npr. omogućivanje izostanka s posla za obnašanje dužnosti suca porotnika u nekim državama članicama.

pravosudnim tijelima na rizike s kojima se suočavaju organizacije civilnog društva; u posebno ozbiljnim slučajevima trebalo bi osigurati neposrednu zaštitu hitnim mjerama zabrane i zaštite;

ii. da se nezakonita djela odmah osude, među ostalim da ih osude i predstavnici država članica, te da se počinitelji odmah istraže i prema potrebi kazneno progone;

- (q) pratiti razvoj prostora za građansko djelovanje na temelju jasnih pokazatelja i okvira za izvješćivanje, među ostalim upućivanjem na postojeće međunarodne standarde; stvoriti i održavati kontakte i kontinuirani dijalog s organizacijama civilnog društva radi potpore tom praćenju; relevantne informacije mogu se prikupiti preko nacionalnih institucija za ljudska prava i drugih boraca za ljudska prava; posebnu pozornost trebalo bi posvetiti i slučajevima fizičkih napada ili napada putem interneta, klevete ili kampanja ocrnjivanja, slučajevima govora mržnje i strateškim tužbama protiv javnog sudjelovanja (SLAPP); posebnu pozornost treba posvetiti položaju boraca za ljudska prava, organizacija civilnog društva i njihovih članova koji se zalažu za prava žena, prava u području spolnog i reproduktivnog zdravlja i prava manjina ili koji pripadaju manjinama, kao što su LGBTIQ osobe, migranti i tražitelji azila, te koji se zalažu za javni integritet, borbu protiv korupcije i zaštitu okoliša;
- (r) poticati i olakšavati suradnju i koordinaciju među svim dionicima uključenima u praćenje razvoja u prostoru za građansko djelovanje i zaštitu organizacija civilnog društva suočenih s prijetnjama i napadima povezanim s njihovim radom, među ostalim razvijanjem protokola za suradnju i razmjenu najboljih primjera iz prakse među tijelima za izvršavanje zakonodavstva, pravosuđem, tijelima vlasti na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, organizacijama civilnog društva, nacionalnim institucijama za ljudska prava, tijelima za ravnopravnost i institucijama ombudsmana, te također olakšavat suradnju među svim relevantnim tijelima i službama na svojem području;
- (s) olakšati pristup posebnim postupcima ili kanalima za prijavu prijetnji i napada te dokumentirati i analizirati okruženje u kojem organizacije civilnog društva djeluju;
- (t) informirati organizacije civilnog društva o dostupnim uslugama zaštite i podrške, među ostalim putem namjenskih internetskih stranica na kojima su te informacije prikazane na jednostavan, pristupačan i korisnicima prilagođen način; jasne informacije trebale bi se proaktivno davati organizacijama civilnog društva, posebno informacije o tijelima za izvršavanje zakonodavstva, pravosudnim tijelima i pružateljima usluga podrške kojima se mogu obratiti u slučaju prijetnji i napada;
- (u) osigurati da postojeće službe za podršku žrtvama i telefonske linije za hitne slučajeve budu dostupne i prilagođene pojedincima koji rade za organizacije civilnog društva, kao i njima bliskim osobama, kad je njihova sigurnost u stvarnoj ili potencijalnoj opasnosti zbog njihova rada; ako je primjenjivo, te službe za podršku trebale bi pružati informacije, pravne i praktične savjete, psihološku podršku i skloništa, kao i potporu za jačanje digitalne sigurnosti; sve usluge podrške trebale bi biti pristupačne i pružati se na povjerljiv i nediskriminirajući način, posebno za osobe s invaliditetom;

- (v) surađivati i dijeliti informacije, stručno znanje i najbolje primjere iz prakse s drugim državama članicama, a prema potrebi i s međunarodnim organizacijama, o slučajevima povezanim sa sigurnošću organizacija civilnog društva i boraca za ljudska prava te dostupnim alatima za njihovu zaštitu.
19. Države članice trebale bi dodijeliti posebna sredstva za jačanje sposobnosti organizacija civilnog društva da povećaju svoju otpornost pri suočavanju s prijetnjama i napadima te za bolje informiranje organizacija civilnog društva o uslugama podrške i mehanizmima pravne zaštite koji su im dostupni.
20. Države članice potiču se da donesu posebne akcijske planove ili ekvivalentne inicijative kako bi se na nacionalnoj razini uspostavili okviri za potporu sigurnom i poticajnom prostoru za građansko djelovanje i djelotvornom sudjelovanju organizacija civilnog društva.

Sastavljeno u Bruxellesu 12.12.2023.

Za Komisiju
Didier REYNDEERS
Član Komisije

